

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

PHẠM TIẾN THỊNH

**NGHIÊN CỨU BẢO TỒN ĐA DẠNG SINH HỌC
MỘT SỐ LOÀI CÂY THUỐC BẢN ĐỊA TẠI
HUYỆN MÙ CANG CHẢI, TỈNH YÊN BÁI**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LÂM NGHIỆP

Thái Nguyên – Năm 2015

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

PHẠM TIẾN THỊNH

**NGHIÊN CỨU BẢO TỒN ĐA DẠNG SINH HỌC
MỘT SỐ LOÀI CÂY THUỐC BẢN ĐỊA TẠI
HUYỆN MÙ CANG CHẢI, TỈNH YÊN BÁI**

Ngành: Lâm học

Mã số: 60.62.02.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ LÂM NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: GS. TS. Đặng Kim Vui

Thái Nguyên – Năm 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan bản luận văn tốt nghiệp này là công trình nghiên cứu thực sự của cá nhân tôi, được thực hiện trên cơ sở nghiên cứu lý thuyết, nghiên cứu khảo sát và phân tích từ thực tiễn dưới sự hướng dẫn khoa học của GS. TS. Đặng Kim Vui.

Tôi xin cam đoan rằng số liệu và kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận văn này là hoàn toàn trung thực và chưa được sử dụng để bảo vệ cho một học vị nào, phần trích dẫn tài liệu tham khảo đều được ghi rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2015

Người viết cam đoan

Phạm Tiến Thịnh

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài luận văn Thạc sĩ, chuyên ngành Lâm học - Trường Đại học Nông lâm - Đại học Thái Nguyên, tôi đã nhận được sự ủng hộ, giúp đỡ của các thầy cô giáo, bạn bè và gia đình!

Trước tiên tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới thầy giáo GS. TS. Đặng Kim Vui, Giám đốc Đại Học Thái Nguyên - người đã định hướng nghiên cứu, hướng dẫn, giúp đỡ tôi trong suốt quá trình thực hiện và hoàn thành đề tài này.

Tôi xin chân thành cảm ơn ban chủ nhiệm khoa, cùng các thầy cô giáo Trong Lâm nghiệp, Trường Đại học Nông lâm Thái nguyên đã truyền đạt, trang bị cho tôi những kiến thức, kinh nghiệm quý báu cũng như tạo môi trường học tập thuận lợi nhất trong suốt quá trình học vừa qua.

Tôi cũng xin trân trọng cảm ơn UBND huyện Mù Cang Chải, Chi cục Kiểm lâm, phòng Thống kê, phòng Kế hoạch - Tài chính huyện Mù Cang Chải, đặc biệt là các thầy lang, người dân tại khu vực nghiên cứu.

Cuối cùng tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới gia đình, bạn bè đã luôn động viên, giúp đỡ về vật chất và tinh thần trong suốt quá trình học tập để tôi có thể hoàn thành đề tài này.

Tác giả xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2015

Tác giả luận văn

Phạm Tiến Thịnh

MỤC LỤC

MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	viii
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	ix
DANH MỤC CÁC HÌNH	x
MỤC LỤC.....	iii
MỞ ĐẦU.....	1
1. Tính cấp thiết của đề tài.....	1
2. Mục tiêu nghiên cứu	2
2.1. Mục tiêu chung	2
2.2. Mục tiêu cụ thể	2
3. Ý nghĩa của đề tài.....	2
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Cơ sở lý luận của đề tài.....	4
1.2. Những nghiên cứu trên Thế giới	5
1.2.1. Nghiên cứu đa dạng sinh học trên thế giới.....	5
1.2.2. Tài nguyên cây thuốc và vị thuốc trên thế giới	7
1.2.3. Những nghiên cứu về cây thuốc trên thế giới	10
1.2.4. Tình trạng bảo tồn tài nguyên cây thuốc ở một số nước trên thế giới	14
1.3. Những nghiên cứu ở Việt Nam.....	17
1.3.1. Nghiên cứu đa dạng sinh học tại Việt Nam.....	17
1.3.2. Tài nguyên cây thuốc ở Việt Nam	18
1.3.2. Những nghiên cứu về cây thuốc và vị thuốc ở Việt Nam	20
1.3.4. Những nghiên cứu về cây thuốc bản địa ở Việt Nam	24
1.3.5. Hoạt động bảo tồn tài nguyên cây thuốc ở Việt Nam	25
1.4. Giá trị kinh tế - xã hội của tài nguyên cây thuốc.....	30
1.5. Tổng quan khu vực nghiên cứu	30

CHƯƠNG 2. ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	32
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	32
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu	32
2.1.2. Phạm vi nghiên cứu	32
2.2. Địa điểm và thời gian nghiên cứu.....	32
2.2.1. Địa điểm nghiên cứu	32
2.2.2. Thời gian nghiên cứu	32
2.3. Nội dung nghiên cứu.....	32
2.4. Phương pháp nghiên cứu.....	33
2.4.1. Phương pháp thu thập, phân tích và tổng hợp tài liệu thứ cấp	33
2.4.2. Phương pháp chuyên gia	33
2.4.3. Phương pháp thu thập số liệu	33
2.4.3.1. Liệt kê tự do	33
2.4.3.2. Xác định cây thuốc	34
2.4.3.3. Điều tra theo tuyến với người cung cấp tin quan trọng	34
2.4.4. Phương pháp phân tích mẫu thực vật.....	35
2.4.5. Phương pháp xử lý số liệu.....	36
CHƯƠNG 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	37
3.1. Các loài cây thuốc bản địa tại khu vực nghiên cứu	37
3.1.1. Danh mục các loài cây thuốc.....	37
3.1.2. Những cây men rượu cần ưu tiên bảo tồn	39
3.2. Đặc điểm nhận biết và tri thức sử dụng một số loài cây thuốc ưu tiên bảo tồn	41
3.2.1. Bảy lá một hoa - <i>Paris polyphylla Sm var chinensis</i> (Franch) Hara	41
3.2.2. Lá khô tía - <i>Ardisia silvestris</i> Pit.....	42
3.2.3. Tam thất hoang - <i>Panax bipinnatifidus</i> Seem.	43

3.2.4. Rêu hùm - <i>Tacca chantrieri</i> André.....	44
3.2.5. Sâm cau - <i>Peliosanthes teta</i> Andrews.....	45
3.2.6. Lan kim tuyến - <i>Anoectochilus setaceus</i>	46
3.2.7. Lan một lá - <i>Nervilia fordii</i> (Hance) Schltr.....	46
3.2.8. Lan đuôi gà - <i>Dendrobium nobile</i> Lindl.	47
3.2.9. Dó đất - <i>Balanophora fungosa</i> J.R et G. Forst.....	48
3.2.10. Dó đất hình cầu - <i>Balanophora latisepala</i> (V. Tiegh.) Lec.	49
3.3. Tính đa dạng ở các bậc phân loại của các loài cây thuốc bản địa	50
3.3.1. Đa dạng mức độ ngành	50
3.3.2. Chỉ số đa dạng của các taxon cây thuốc bản địa	51
3.3.3. Đa dạng bậc họ của các taxon cây thuốc bản địa	51
3.3.4. Đa dạng bậc chi của các taxon cây thuốc bản địa	52
3.3.5. Tính đa dạng về dạng sống của các loài cây thuốc bản địa.....	53
3.3.6. Tính đa dạng về bộ phận sử dụng của các loài cây thuốc bản địa ..	54
3.4. Giá trị bảo tồn của các loài cây thuốc bản địa.....	55
3.5. Đề xuất các giải pháp bảo tồn	56
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	58
KIẾN NGHỊ	58
TÀI LIỆU THAM KHẢO	60

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CỤM TỪ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Nội dung
BTTN	: Bảo tồn thiên nhiên
ĐDSH	: Đa dạng sinh học
NCCT	: Người cung cấp tin
UBND	: Ủy ban nhân dân
VQG	: Vườn quốc gia

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1. Số lần tên cây thuốc bản địa được nhắc lại	37
Bảng 3.1. (Tiếp)	39
Bảng 3.2. Các loài cây thuốc cần ưu tiên bảo tồn.....	40
Bảng 3.3. Các taxon của cây thuốc bản địa tại Khu vực nghiên cứu	50
Bảng 3.4. Các chỉ số đa dạng của các taxon cây thuốc bản địa	51
Bảng 3.5. Các họ đa dạng nhất của cây thuốc bản địa.....	52
Bảng 3.6. Các chi đa dạng nhất của cây thuốc bản địa	52
Bảng 3.7. Phổ dạng sống của cây thuốc bản địa tại khu vực nghiên cứu	53
Bảng 3.8. Phân cấp bảo tồn các loài cây thuốc tại khu vực nghiên cứu	56

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 3.1. Cây Bảy lá một hoa.....	41
Hình 3.2. Cây Lá khôi	42
Hình 3.3. Củ Tam thất hoang.....	43
Hình 3.4. Cây râu hùm	44
Hình 3.5. Củ Sâm cau	45
Hình 3.6. Lan kim tuyến	46
Hình 3.7. Lan một lá	47
Hình 3.8. Lan đùi gà.....	48
Hình 3.9. Cây Dó đất.....	49
Hình 3.10. Cây Dó đất hình cầu.....	50
Hình 3.11. Tỷ lệ (%) số loài theo dạng sống của cây thuốc bản địa.....	54
Hình 3.12. Tỷ lệ (%) số loài cây thuốc thống kê theo bộ phận sử dụng.....	55